

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
1.2 คำถามของการวิจัย	7
1.3 ข้อถกแถลงของการวิจัย	7
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.6 ขอบเขตการของวิจัย	8
1.6.1 ขอบเขตของการวิจัยด้านระยะเวลา	8
1.6.2 ขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา	9
1.7 จริยธรรมของการวิจัย	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต	10
2.1.1 พัฒนาการของอินเทอร์เน็ต	10
2.1.2 พัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย	15
2.1.3 ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต	18
2.1.4 อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย	22
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต	25
2.2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของ Lawrence Lessig	25
2.2.2 ประเพณีวิทยาของการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต	29
2.2.3 กลไกในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต	37

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก	40
2.4 แนวคิดรัฐพันลิก	44
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
3.1 รูปแบบของการวิจัย หน่วยในการวิเคราะห์ และระดับในการวิเคราะห์	54
3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	55
3.3 เครื่องมือการวิจัย	57
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	59
บทที่ 4 ผลการวิจัย	61
4.1 การเมืองบนอินเทอร์เน็ตกับการเมืองของอินเทอร์เน็ต	64
4.2 การเมืองของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย	67
4.2.1 การเมืองของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยช่วงก่อน พ.ศ. 2548	67
4.2.2 การเมืองของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2548 - การรัฐประหาร พ.ศ. 2549	68
4.2.3 การเมืองของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 - การรัฐประหาร พ.ศ. 2557	68
4.2.4 การเมืองของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 - การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ พ.ศ. 2563-2565	69
4.3 ประเพณีวิทยาของการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตในการเมืองไทย	75
4.4 แนวคิดหรือความคิดในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตผ่านกลไกที่ใช้ในการกำกับดูแล และการกระทำต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต ทั้งทางตรงและทางอ้อม	85
4.4.1 รัฐพันลิก	88
4.4.2 กฎหมาย	95
4.4.3 ตลาด	111
4.4.4 บรรทัดฐานทางสังคม	116
4.4.5 สถาปัตยกรรม/โครงสร้างอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย	125
4.5 การสังเคราะห์ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของรัฐ	134

4.6	ทิศทาง แนวโน้ม และเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐในอนาคต	139
4.6.1	ทิศทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ	139
4.6.2	แนวโน้มการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ	142
4.6.3	ข้อเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐในอนาคต	144
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	147
5.1	สรุปผลการวิจัย	149
5.1.1	แนวคิดหรือความคิดในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตผ่านกลไก ที่ใช้ในการกำกับดูแล และการกระทำต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตทั้งทางตรงและทางอ้อม	152
5.1.2	การสังเคราะห์ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของรัฐ	158
5.1.3	ทิศทาง แนวโน้ม และเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหา อินเทอร์เน็ตของรัฐในอนาคต	159
5.1.3.1	ทิศทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ	159
5.1.3.2	แนวโน้มการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ	159
5.1.3.3	ข้อเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหา อินเทอร์เน็ตของรัฐในอนาคต	160
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	161
5.3	ข้อเสนอแนะ	163
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กฎหมาย และเชิงปฏิบัติการ	163
5.3.2	ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป	165
บรรณานุกรม		166

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ของงานวิจัย	55
ตารางที่ 3.2	การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบหลายขั้นตอน (multi-step) เพื่อศึกษาตามประเด็นคำถามของการวิจัย	59
ตารางที่ 4.1	ประเภทวิทยาของการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย (Typology of the Thailand Internet content regulation)	76
ตารางที่ 4.2	การจัดระดับเสรีภาพบนอินเทอร์เน็ต (Freedom on the Net) ของ freedomhouse.org ในช่วง พ.ศ. 2554 – 2564	83
ตารางที่ 4.3	สถิติข้อมูลคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) พ.ศ. 2552 – 2565	105
ตารางที่ 4.4	แจกแจงความถี่ของข้อมูลการวิจัย	136

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต ตามแนวคิด Pathetic Dot Theory ของ Lawrence Lessig	26
แผนภาพที่ 2.2 แสดงการผลิตซ้ำทางสถาบันของระบอบการปกครองแบบลูกผสม	45
แผนภาพที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Framework)	52
แผนภาพที่ 3.1 แสดงโครงสร้างและความถี่ของข้อมูลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรม Atlas.ti	60
แผนภาพที่ 4.1 แสดงตัวแบบการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย (Thailand Internet content regulation Model)	88
แผนภาพที่ 4.2 แสดงบทบาทอิทธิพลของรัฐพันลึกในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต	90
แผนภาพที่ 4.3 แสดงโครงสร้างและความเชื่อมโยงของข้อมูลการวิจัย	135
แผนภาพที่ 4.4 แสดงโครงสร้างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยด้วยโปรแกรม Atlas.ti	137
แผนภาพที่ 5.1 แสดงตัวแบบการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย (Thailand Internet content regulation Model)	152

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงร้อยละผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2548 – 2565 (ไตรมาส 1)	81
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงระดับเสรีภาพบนอินเทอร์เน็ตเปรียบเทียบบร้อยละผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2554 – 2564	84
แผนภูมิที่ 4.3 แสดงสถิติข้อมูลคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) พ.ศ. 2552 – 2565	105

สารบัญภาพ

ภาพที่ 4.1 แสดงภูมิทัศน์สื่อสังคมออนไลน์ (Social media landscape)	62
ภาพที่ 4.2 สถิติความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2550 – 2562	106
ภาพที่ 4.3 กราฟ Gephi แสดงชุดข้อมูลในTwitterให้เห็นการรวมกลุ่มระหว่าง บัญชีประชาสัมพันธ์กองทัพบก บัญชีแฟนเพจ บัญชีของนายกรัฐมนตรี และบัญชีที่กล่าวถึงสมาชิกพรรคฝ่ายค้าน	123
ภาพที่ 4.4 แสดงการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในไทยไปต่างประเทศผ่านสายเคเบิลใต้น้ำ พ.ศ. 2565 (Thailand Gateway and Cable Map 2022)	127
ภาพที่ 4.5 แสดงแผนที่อินเทอร์เน็ตประเทศไทย พ.ศ. 2565 (Thailand Internet Map 2022)	129

